

IZVODI IZ PROGRAMĀ, SAOPŠTENJA I DRUGIH REAGOVANJA MATICE CRNOGORSKE

In this segment of the magazine, we bring segments from two programmes, as well as most of the press releases and public responses of Matica crnogorska. These documents show that, since its founding, Matica crnogorska had a consistent attitude towards the secular and civil state of Montenegro, advocated freedom of religion, restoration of the Montenegrin Orthodox Church, and warned the Montenegrin public and authorities about the disastrous and hostile actions of the Serbian Orthodox Church against the sovereign state of Montenegro. In addition to the documents, we publish some of the latest reactions from current and former members of the management as an illustration of compliance with the principled views of the Matica crnogorska.

Duhovni identitet Crne Gore

Duhovni identitet Crne Gore Borba za očuvanje državnog i nacionalnog integriteta Crne Gore nužno se mora voditi i kroz očuvanje crnogorskog kulturnog identiteta, pošto se svaki a naročito mali narod može afirmisati u državnom i nacionalnom smislu tek kad afirmiše svoju tradiciju, kulturnu specifičnost i svijest o njoj, kao što se, s druge strane, emancipacija jednog

naroda može najlakše sprječavati negiranjem njegove kulturne posebnosti i asimilacijom njegove tradicije. Kulturni identitet treba shvatiti kao osjećanje pripadnosti kolektivitetu koji prepoznaje neke zajedničke odrednice – istoriju, etničku pripadnost, teritoriju, državu, sistem vrijednosti, religiju, forme narodne kulture, koji čine osnov za njegovu identifikaciju u odnosu na druge. Vrijednosti koje su činile i čine sadržinu crnogorskog kulturnog identiteta – ideal slobode, neprikosnovenost pravičnosti, pravo na lični integritet i slobodu da se kaže što se misli, težnja ka moralnom idealizmu i pretpostavljanje moralnih prirodnim zakonima, pretpostavljanje ljudskih vrijednosti društvenom položaju i materijalnom stanju, filozofsko – religijska svijest i specifična uloga i organizacija autokefalne pravoslavne crkve, odnos prema odbrani naroda, države i sopstvenih vrijednosti od neprijatelja, poštovanje stranaca i njihovih svetinja, svijest o izuzetnoj istoriji i dugoj državnoj tradiciji, jednakost između narodnog i književnog jezika i njegova umjetnička verifikacija, bogato kulturno nasljeđe i baštinjenje tragova prethodnih civilizacija, raznovrsnost narodne kulture, izuzetno bogata i elegantna narodna nošnja, razvijeno običajno pravo, osjećaj etničke bliskosti i krvne povezanosti – sve su to u odnosu na druge lako prepoznatljive specifičnosti proizašle iz viševjekovnog trajanja crnogorskog naroda i njegove države. Sve te specifičnosti i posebnosti crnogorskog identiteta potvrđuju ne manje i oni koji sebe vide kao „posebne i najbolje“ pripadnike srpskog kolektiviteta.

*(„Crna Gora pred izazovima budućnosti“,
Program Matice crnogorske)*

* * *

Osporavanje države

Krupan problem savremene Crne Gore jeste i dalje prisutna nelojalnost državi od strane prosrpskih političkih snaga, što direktno utiče na konsolidaciju države i negativno se odražava na razvoj demokratije i neophodne institucionalne reforme. Bivši unionisti, a sadašnja vodeća opozicija crnogorskim vlastima, još uvijek su privrženi poraženoj hegemonističkoj političkoj ideji i kulturnome modelu koji negira crnogorsku državnu, nacionalnu i duhovnu posebnost. Nacionalni konsenzus za realizaciju uslova pristupanja Crne Gore Evropskoj Uniji, opozicija zloupotrebljava ucijenama koje vode obesmišljavanju suverenosti. Spiritus movens velikosrpske politike u Crnoj Gori postala je Srpska pravoslavna crkva koja djeluje kao oruđe velikosrpske politike u regionu i kao kleronacionalistička antičnogorska organizacija. Za dalji politički, ekonomski i društveni razvoj Crne Gore od ključnoga je značaja razobličenje ideja i tumačenje ciljeva crnogorskoga velikosrpstva i njegovo svođenje na marginalni politički nivo. Da bi se stvorio demokratski ambijent nužno je konstituisanje državotvornih i autonomnih opozicionih političkih snaga koje će predstavljati progresivnu alternativu vladajućim partijama. Crnoj Gori je potreban demokratski politički sistem u kojem će se voljom građana smjenjivati vlasti koje su posvećene crnogorskim državnim i kulturnim interesima.

Crnogorska crkva

Jedan od temelja razumijevanja crnogorskoga identiteta jeste karakter i uloga Crnogorske pravoslavne crkve u prošlosti i odnos

Crnogoraca prema idejama hrišćanstva i religioznosti. Razumijevanje klasične Crne Gore, istorijski utemeljen humanizam i poštovanje među ljudima, bez obzira na vjeru i naciju, stavljanje slobodnoga čovjeka u centar istorije, nijesu dovoljno afirmisani i istraženi. Crnogorska pravoslavna crkva bila je među rijetkim crkvama koja nije podlegla ovozemaljskoj koristi i želji da vlada ljudima. Kao što je zapadna crkva imala svoju nadbiskupiju u Duklji, tako je i Konstantinopolj podržavao neke episkopije. Realnost suživota istočne i zapadne crkve na prostoru današnje Crne Gore ima dugu tradiciju koja je rezultirala rijetko afirmativnim primjerima. Srpska crkvena organizacija sa svetosavskom ideologijom koja je odlukom državne vlasti potčinila Crnogorsku pravoslavnu crkvu dvadesetih godina XX vijeka bila je instrument okupacione i unitarne velikosrpske politike. U socijalističkoj Crnoj Gori taj problem je marginalizovan zbog nespremnosti vlasti da se s njim suoči. S istom namjerom i uz otvorenu pomoć matične države, Srpska crkva djeluje danas u nezavisnoj Crnoj Gori, otima njenu imovinu i otvoreno podriva njene institucije. Crna Gora je jedinstven primjer u pravoslavnom svijetu u kojoj tuđa crkva ima vodeću riječ u pitanjima vjere i otvoreno se miješa u poslove države. To je nezakonito jer je to posljednji element okupacije iz 1918. Država Crna Gora mora sve crkvene objekte, posjede i vrijednosti koje je Srpska pravoslavna crkva prisvojila zakonito vratiti u državnu svojinu i omogućiti Crnogorskoj pravoslavnoj crkvi njihovo korišćenje. Istorijski simbol crnogorske slobode, Cetinjski manastir, viševjekovno sjedište države, mora postati kulturno-istorijski spomenik prvoga reda pod okriljem države i imati otvorena vrata za sve posetioce bez obzira na vjeru i naciju.

*

Matica crnogorska ističe privrženost izgradnji sekularne države i društva. Cijeneći načelo slobode vjeroispovijesti i

odvojenosti crkve od države, zalažemo se da uticaj vjerskih zajednica bude u okvirima moderne državne zajednice i ustavnih normi. Svaki pokušaj crkvenih struktura da potkopavaju sekularnu državu i društvo, izazivaju i podstiču sukobe na vjerskoj osnovi i pokazuju neprijateljstvo prema crnogorskoj državi, ocjenjujemo kao potpuno nelegitimno i protivustavno djelovanje i provokacije koje izlaze iz okvira zakona.

(„Crna Gora na evropskom putu“, Program Matice crnogorske)

* * *

Autokefalnost Crnogorske crkve su priznali Ruska crkva i njen Sinod

Mediji izvještavaju da uskoro planirate da posjetite Crnu Goru i njenu istorijsku prijestonicu – Cetinje. Duboko vjerujemo da će ta posjeta obradovati pravoslavne i druge stanovnike Crne Gore, koji poštuju Vas i Rusku pravoslavnu crkvu.

Pozdravljajući svim srcem Vašu Svetost, dajemo sebi za pravo da Vam ukažemo na to da Vaš dolazak može biti shvaćen i iskorišten kao akt podrške politici, koju sprovodi Srpska pravoslavna crkva, koja negira postojanje crnogorske države, crnogorske nacije i crnogorske crkve. Nedavna posjeta Carigradskog patrijarha Cetinju, koju je Srpska pravoslavna crkva zloupotrijebila sa istim ciljem, među građanima ovoga grada izazvala je otvorene proteste. Mi bismo veoma željeli da Vaš dolazak označi nastavljane vjekovne saradnje Rusije i Crne Gore i osveženje tradicionalno prijateljskih odnosa ruskog i crnogorskog naroda.

Najiskrenije želeći da Vaša posjeta Crnoj Gori bude što uspješnija, molimo vas da nam ne zamjerite ukoliko Vas podsjetimo na nekoliko činjenica iz istorije Crnogorske

pravoslavne crkve, koje se svjesno prećutkuju, i na taj način se izazivaju protesti vjernika i ateista u Crnoj Gori, posebno onih, koji se nacionalno određuju kao Crnogorci.

S kraja 15-og vijeka Crnogorska pravoslavna crkva se samostalno razvijala, a od zatvaranja Pečke patrijaršije 1766. godine stiće, u početku faktički, a kasnije i formalno, autokefalnost i, kao takva, je funkcionisala do 1920. godine, kada je (nakon dvogodišnje zabrane crnogorske države), nezakonito pripojena Srpskoj pravoslavnoj crkvi.

Autokefalnost Crnogorske crkve su prevashodno priznali Ruska crkva i njen Sinod, na čijem se čelu sada nalazi Vaša Svetost, a kasnije i Vaseljenska patrijaršija. O tome postoji mnoštvo dokaza. Evo nekih od njih. U katalogu Ruske crkve iz 1851. godine, pomenuta je autokefalnost Crnogorske crkve. U katalogu Carigradske patrijaršije iz 1855. godine, nabrojano je deset autokefalnih crkava (pod brojem 6 – Ruska, pod brojem 9 – Crnogorska). U enciklopedijskom rječniku (S. Peterburg, 1903, t. 76, str. 609), takođe se pominje da je Crnogorska crkva samostalna... i td.

Upućujemo Vam izraze dubokog poštovanja i srdačno pozdravljamo Vaš dolazak u Crnu Goru.

Profesor Božina Ivanović
akademik CANU, predsjednik Matice crnogorske

Dr Jakov Mrvaljević
predsjednik crnogorskog P. E. N. centra

Cetinje, 10. maj 1994.

PS. Kao dodatak šaljemo Vam nekoliko članaka iz propisa Svetog Sinoda Knjaževine Crne Gore iz 1903. godine i Ustava Crne Gore iz 1905. godine. Kopije ovih dokumenata ćemo rado pokloniti Vašoj Svetosti u vrijeme posjete Crnoj Gori.

*(Pismo Ruskom patrijarhu, Patrijarhu moskovskom i sve Rusije,
Njegovoj Svetosti – Aleksiju)*

* * *

Slava i poštovanje mitropolitu CPC

Mitropolit Antonije Abramović vaspоставio je autokefalnost Crnogorske pravoslavne crkve. Time je ušao u porodicu svijetlih likova koji su se odužili Crnoj Gori i njenoj slobodi.

Kao i sve naše mitropolit, do polovine devetnaestog vijeka, njega je na to časno i sveto mjesto izabrao Opštecnogorski zbor na Cetinju.

Dvadesetih godina ovog vijeka crnogorska država i sve njene institucije nasilno su ukinute. Voljom svjetovnog vladara ukinuta je i Crnogorska autokefalna crkva. Prema Ustavu naše crkve to pravo niko nije imao, čak ni njen Sveti sinod. Gospodin Abramović nije izjednačavao vjeru i crkvenu organizaciju. Oni koji to čine, govorio je on, ukidaju ekumenske attribute vjere i odstupaju od osnovnih načela. Crkvena organizacija je državna, a vjera je opšta, nesvodiva na državne i nacionalne granice.

Svakim svojim činom, kao mitropolit Crnogorske autokefalne crkve, gospodin Antonije Abramović bio je čovjek tolerancije, mira, sloge i ljubavi. On nije pravio razlike među građanima Crne Gore, kada su u pitanju vjerska, nacionalna i građanska prava.

Djelovanje mitropolita Antonija Abramovića bilo je u najboljim tradicijama Crnogorske pravoslavne crkve i njenih velikih mitropolita. Time je on zaslužio istinsko poštovanje svih građana Crne Gore, pa i Matice crnogorske.

Slava i poštovanje mitropolitu Crnogorske autokefalne pravoslavne crkve, gospodinu Antoniju Abramoviću.

19. novembar 1996.

*(Reagovanje Matice crnogorske povodom smrti mitropolita
Crnogorske pravoslavne crkve gospodina Antonija Abramovića)*

* * *

Ostrašćeno djelovanje SPC

Djelovanje Srpske pravoslavne crkve na političkom i kulturnom polju nametljivo je i ostrašćeno. Militantni kadrovi srpske patrijaršije zaposjeli su crnogorske hramove, ogroman spomenički fond, pokretni i nepokretni, viševjekovno stvaralaštvo crnogorskog naroda. Oni se nameću kao neprikosnoveni nosioci religijske svijesti i tradicije. Propovijedajući agresivnu ideologiju svetosavlja kao jedini svjetonazor, podstičući netoleranciju prema drugim religijama i inkvizitorske metode protiv Crnogorske autokefalne pravoslavne crkve, proćerujući latinicu i ijekavicu, SPC ne samo da zatire crnogorske kultove i tradiciju, već iz osnova mijenja karakter pravoslavlja u Crnoj Gori, koje nije težilo za ovozemaljskim carstvom i dominacijom čovjeka čija je ljudska dužnost bila da kao svoje brani i poštuje pravo drugih. Kako nije uspjela da do kraja ostvari svoj naum u Crnoj Gori, SPC je pribjeglja pacifističkoj demokratskoj frazeologiji i pružanju političkih usluga, koje sada naplaćuje od vlasti.

Cetinje 31. mart 1998. godine

(Promemorija Matice crnogorske o stanju crnogorske kulture)

* * *

Čestitka na izbor za mitropolita CPC

Visokopreosvećenom gospodinu Mihailu,
mitropolitu Crnogorske pravoslavne crkve

Čestitamo Vam izbor za mitropolita Crnogorske pravoslavne crkve. Crnogorska crkva danas prolazi kroz velika iskušenja. Svi hramovi i objekti njene jurisdikcije zaposjednuti su od tuđe crkvene organizacije. To predstavlja negaciju crnogorske kulture, crnogorskog naroda i crnogorske države.

Aktuelna vlast, koja se deklarativno zalaže za građansku, demokratsku državu Crnu Goru ne prepoznaje opasnost od djelovanja Srpske pravoslavne crkve na crnogorskoj teritoriji. To djelovanje usmjereno na uvođenje Svetosavlja, kao zvanične religije u Crnoj Gori, crnogorska vlast omogućava i finansira. Ona time, suštinski, onemogućava uključanje Crne Gore u demokratski svijet.

Uvjereni smo da ćete na principima tolerancije i jednakosti ljudi i naroda, za što se uvijek zalagala Crnogorska pravoslavna crkva, držeći se osnovnih principa hrišćanstva. Sa te humanističke visine ona nije padala niti se pretvarala u uskogrudu političku organizaciju. Ta orijentacija i sada jača ideju slobodne Crne Gore, u kojoj će čovjek biti čovjeku brat, a ne vuk.

Čestitajući Vam izbor, u dane velikih iskušenja za Crnogorsku crkvu, narod i državu, iskazujemo poštovanje za Vaš doprinos Crnogorskoj crkvi i slobodnoj Crnoj Gori.

Za Maticu crnogorsku
predsjednik
Božina Ivanović

Podgorica, 30. oktobar 1998. godine

* * *

Kontinuitet provokacija Sprske pravoslavne crkve

Nedavni incidenti na Čevu i Cetinju, koje su provocirali sveštenici Srpske pravoslavne crkve, samo su logična posljedica ponašanja te crkve u Crnoj Gori.

Srpska pravoslavna crkva na čelu sa Amfilohijem Radovićem instalirana je u Crnoj Gori kao udarni ešalon politike Slobodana Miloševića i važan činilac velikosrpskog državnog projekta. U vrijeme trijumfa te politike u Crnoj Gori, njeno sveštenstvo je demonstriralo bahatost svojstvenu okupatorskoj sili, a ne duhovnicima koji blagošću i tolerancijom pridobijaju vjernike.

Kontinuitet neprimjerenog ponašanja pripadnika Srpske pravoslavne crkve u Crnoj Gori, počev od njihovog čelnika do podmlatka iz Bogoslovije, ima već desetogodišnju istoriju. Više puta su zaslužili pažnju policijskih i pravosudnih organa, ali su zahvaljujući blagonaklonosti vlasti, bili izuzeti od odgovornosti. Treba se prisjetiti pucanja u ljude na Petrovdan na Cetinju; defilea srpskih paravojnih formacija u Cetinjskom manastiru; rušenja i sknavljenja antifašističkih spomenika; divlje gradnje na spomenicima zaštićenim zakonom; drskosti sveštenstva u raznim sredinama i različitim prilikama.

Najdalje su otišli u ispoljavanju mržnje prema obnovljenoj Crnogorskoj pravoslavnoj crkvi. U njoj su vidjeli opasnog protivnika posrbljavanja Crnogoraca i prisvajanja njihovih kulturnih i istorijskih spomenika. Pokušaj kompromitacije i ostrašćeno i beskrupulozno klevetanje poglavara CPC Antonija Abramovića i Mihaila Dedeića od strane SPC je bez presedana.

Kako su se okolnosti mijenjale, a SPC nije uspjela da satanizuje i uništi CPC, nervoza u njihovim redovima dovela je, eto, i do fizičkih nasrtaja na mitropolita Mihaila.

Matica crnogorska poziva na mir, povjerenje u pravosudne organe, strpljenje i odgovornost svih faktora, a naročito onih

koji se zalažu za suverenu evropsku Crnu Goru.

Proces, koji će dovesti do toga da crnogorski građani mogu slobodno, bez tutorstva i terora tuđih institucija i posredstva države, ostvarivati svoja vjerska prava i pravo da baštine kulturu i istoriju, u skladu sa svojim nacionalnim osjećanjima, ne mogu zaustaviti ničije provokacije i incidenti.

Predsjednik
Branko Banjević

Podgorica, 24. novembar 1999.

(Reagovanje Matice crnogorske na događaje na Cetinju)

* * *

Limena crkva na vrhu Rumije

Incident koji je prouzrokovala Srpska pravoslavna crkva postavljanjem limene crkve na vrh Rumije, već danima iritira crnogorsku javnost koja traži da taj protivpravni i anticivilizacijski čin bude sankcionisan od strane nadležnih državnih organa RCG.

Kako su državni organi spori i neefikasni, Ogranak Matice crnogorske Bar javno protestuje i traži decidan odgovor i akciju resornog Ministarstva.

Ovdje nije u pitanju samo devastacija prirodnog ambijenta, nijesu narušena samo ekološka pravila, nije najznačajnije ni nepoštovanje urbanističkih i arhitektonskih zakona, već pokušaj narušavanja vjekovnih skladnih odnosa među građanima svih konfesija i nacija na ovom prostoru.

Krst svetog Vladimira i zajednički običaj izlaska na vrh Rumije, poznat je pozitivan primjer međuljudskog sklada i poštovanja. Te svetkovine su zajedničke pravoslavnoj, katoličkoj i islamskoj konfesiji, kao i pripadnicima crnogorskog, srpskog, muslimanskog i albanskog naroda.

Smatrajući ovo prvorazrednim duhovnim i društvenim

pitanjem, Ogranak Matice crnogorske Bar, traži od državnih organa da zaštite crnogorsku kulturnu baštinu od dalje uzurpacije srpske pravoslavne crkve.

Za Ogranak Bar

Milivoje Drašković, predsjednik

Bar, 4. jul 2005.

(Regovanje Ogranka Matice crnogorske Bar)

* * *

Nasrtaj na crnogorske svetinje

Takav čin smatramo nasrtajem na nas i sve naše što je oprečno našem poimanju nacionalnog i državnog dostojanstva i interesa Crne Gore. Zato zahtijevamo od državne administracije da posuđene opštehrisćanske relikvije – česticu časnoga Krsta i ruku Jovana Krstitelja, koje je Srpska pravoslavna crkva, koristeći se dugogodišnjim neredovnim prilikama u zemlji uzurpirala, povrati u državno vlasništvo, uvede pod poseban režim zaštite i nad njima uspostavi vrhovni nadzor Države. A da se pitanje mjesta izgradnje objekta u kojem će biti izložene, načina njegovog korišćenja i uprave nad njime riješi na način koji će zaštititi interese crnogorskog naroda, države, Crnogorske pravoslavne crkve i svih drugih koji duhovno pretenduju na svetinje. O tome treba da budu upitane sve zainteresovane strane, domaći i međunarodni stručnjaci koji se bave ovim pitanjima sa kulturnog, muzeološkog i duhovnog stanovišta da bi se ono uredilo na način koji je uobičajen u svijetu, koristan za nas, našu zemlju, Crnogorsku pravoslavnu crkvu, naše duhovne i kulturne institucije i prijestonicu Cetinje.

Takođe, uvjereni,

Da Srpska pravoslavna crkva nema namjeru da se na civilizovan način povuče iz naših svetinja nad kojima je prije

osamdesetdevet godina protekla svoje kompetencije koristeći se silom oružja matične države,

Zahtijevamo,

Da državna administracija uvede Crnogorsku pravoslavnu crkvu u posjed cjelokupne crkvene imovine. Kao akt njene ozbiljne namjere da našu crkvu uvede u posjed na cijeloj teritoriji zemlje smataćemo samo ukoliko je odmah uvede u posjed vrhovne nacionalne svetinje, Cetinjskog manastira, našeg viševjekovnog državnog i duhovnog sjedišta.

Crnogorska Pravoslavna Crkva

Arhiepiskop cetinjski i
Mitropolit crnogorski gospodin Mihailo

Dukljanska Akademija

Predsjednik, prof. dr Božidar Nikolić

Matica crnogorska

Predsjednik, Branko Banjević

Institut za crnogorski jezik i jezikoslovlje

Direktor, prof. dr Vojislav Nikčević

Udruženje književnika Crne Gore

Predsjednik, Milorad Popović

Crnogorski PEN

Predsjednik, Mladen Lompar

Fondacija Sveti Petar Cetinjski

Predsjednik, Drago Rašović

avgust 2007.

(Protest povodom namjere državne administracije da opštehršćanske svetinje koje se čuvaju na Cetinju uvedu pod kompetencije Beogradske patrijaršije i da nad našom vrhovnom nacionalnom svetinjom, Cetinjskim manastirom, sagrađe crkvu)

* * *

Novi Amfilohijev atak na državu Crnu Goru

Po sporazumu mitropolita Srpske crkve g. Amfilohija i atamana Velike donske vojske g. Viktora Petroviča Vodolackog na Cetinje će doći birani kozački specijalci da čuvaju i od Crnogoraca brane Cetinjski manastir! Sama ta monstruoza ideja svjedoči o krajnjem gubitku samokontrole i uma njenih inspiratora, a njeno ostvarenje bi bila kruna Amfilohijeve nadmoći nad Državom Crnom Gorom, nad dostojanstvom Crnogorskog naroda, nad ponosnim Gradom – herojem Cetinjem, nad multietničkim crnogorskim građanstvom! Ovo je još jedan drastičan primjer Amfilohijevog nepoštovanja Ustava i institucija Države Crne Gore – Vlade, Parlamenta, Vojske, Policije, jer sve te institucije, po Amfilohiju, ne mogu da sačuvaju crnogorsko državno nasljeđe koje se nalazi (ili se nalazilo) u riznici i muzeju Cetinjskog manastira.

Da li Amfilohije smatra da je Država Crna Gora toliko posrnula u svojim moćima da on može da radi sve što hoće, ili što mu matična centrala naredi, tek ovo je poslije naoružane Arkanove garde na prozorima Cetinjskog manastira i Sedmog bataljona za disciplinovanje Cetinja i Crne Gore najžešći izazov svim legalnim i legitimnim institucijama crnogorskim, ali i svim patriotskim građanima Crne Gore.

Cijenimo slavnu prošlost Ruskih Kozaka; bilo je situacija kad su ih u borbi za opstanak predvodili i crnogorski oficiri. Oni su, kao i drugi miroljubivi građani svijeta, dobrodošli u posjetu Crnoj Gori, ali njihova pandurska pomoć Amfilohiju u pokušaju zastrašivanja crnogorskih građana i ponižavanja Države Crne Gore ne može biti dozvoljena. Amfilohije možda vjeruje da je za

još jednu svoju nepojmljivu drskost izabrao povoljan trenutak, kad se Crna Gora sprema za parlamentarne izbore, procjenjujući da će mu u toj situaciji lakše proći i ova teška provokacija. On valjda to svoje ubjeđenje zasniva na činjenici da mu je, na sramotu Crne Gore, pošlo za rukom da ponizi nadležne crnogorske državne institucije, koje su, iz nedovoljno poznatih motiva, iznevjerile svoje odluke i očekivanja građana i umjesto da uklone lažnu lastru crkvicu sa vrha Rumije, dozvolili da je Amfilohije, iz prkosa i inata, ojača obesvećenim kamenjem!

Istorijska Crna Gora je uspijevala da se odupre brojnim agresorima, pa vjerujemo da ni ova provokacija neće doživjeti svoje ostvarenje. Pozivamo Predsjednika Crne Gore, Parlament, Vladu i Ustavni sud da spriječi državnu i nacionalnu blamažu i zaustave dalje Amfilohijeve diverzije.

Za Maticu crnogorsku
predsjednik Branko Banjević

Za Fondaciju „Sveti Petar Cetinjski“
predsjednik UO Dragoljub Rašović

Za Dukljansku akademiju n/u
predsjednik akad. Božidar Nikolić

Za Crnogorski P. E. N. Centar
predsjednik akad. Mladen Lompar

Za CDNK
predsjednik Milorad Popović

U Podgorici, 16. januara 2009.

* * *

Svetosavsko svojatanje Crne Gore

Matica crnogorska upozorava da zvanična Srbija, u savezništvu sa Srpskom pravoslavnom crkvom, nastavlja da vodi istorijski poraženu politiku. Sanjajući stare hegemonističke snove, predsednik Srbije, njegov ministar inostranih poslova i visoki kler Srpske pravoslavne crkve, na upečatljiv način pokazuju kako treba rušiti mostove između Srbije i Crne Gore. Nakon predaha, tokom kojega su se episkopi nadmetali za položaj patrijarha, Srpska pravoslavna crkva je, uz podršku zvaničnog Beograda, pokrenula novu akciju za jačanje svog uticaja u Crnoj Gori. U namjeri da se skrene pažnja s problema koji opterećuju srpsko društvo i neutrališe nezadovoljstvo zbog propale kandidature mitropolita Amfilohija, sadašnja propagandna ofanziva predstavlja još jednu brutalnu provokaciju prema Crnoj Gori.

Srpski državni i crkveni poglavari orkestrirano poručuju da ne treba prihvatiti poraz velikosrpske politike, već valja ohrabriti pristalice i uliti im nadu u obnovu propalog projekta. Nova srpska klerikalna politika garantuje kulturno i nacionalno jedinstvo „svojeg“ zamišljenog političkog prostora, kao kompenzaciju za propali imperijalistički projekt teritorijalnoga proširenja.

Centralna tačka takvih projekcija ostaje Crna Gora, koju valja držati u bratskoj pokornosti, pritom vrijeđajući Crnogorsku pravoslavnu crkvu i ignorišući našu državnu suverenost i pravo na posebne nacionalne interese. Prema tom konceptu Crna Gora je bez crnogorskog identiteta, privremena država. Sva ta poznata anticrnogorska djelatnost predstavlja ignorisanje realnosti, prkos evropskim vrijednostima i poigravanje s regionalnom stabilnošću.

Samo politički slijepci mogu se čuditi porukama novog srpskog patrijarha i srpskih nacionalističkih zvaničnika. Ali, za Maticu crnogorsku je neprihvatljivo da crnogorska vlast, koja ima ustavnu obavezu da štiti državni integritet, prećutkuje nasrtaje koji vrijeđaju dostojanstvo Crne Gore, prisvajaju njeno nasljeđe, ponižavaju državu, pa i samu vlast.

Podgorica, 3. februar 2010.

(Reagovanje Matice crnogorske na svetosavsko svojatanje Crne Gore)

* * *

Ponovni pohod srpskog hegemonizma na Crnu Goru

Svaki narod i država vodi nacionalnu politiku prema svojem iseljeništvu. Takvu strategiju ima i Crna Gora. Nema ništa neprirodno da i Republika Srbija obznani svoju politiku prema svojim iseljenicima. Upozoravajuće je poglavlje o Srbima u regionu, pa time i u Crnoj Gori, koji se ne tretiraju kao iseljenici, već dio projektovanog srpskog etničkog prostora. Šta više, vrši se pritisak od druge države da se Srbi proglase konstitutivnim narodom, a time redefiniše poredak države Crne Gore koja je Ustavom proglasila suverenitet građanina i tolerantnu multietničku i multivjersku zajednicu.

Strategija Vlade Srbije za odnose sa dijasporom je politička namjera sa ciljem da se pod maskom evropske identitetske retorike obnovi propali velikosrpski projekat čiji prvi korak bi bio nacionalistička ustavna rekonstrukcija sušednih država. Umjesto suočavanja sa poražavajućom prošlošću, zvanična Srbija ponovo nudi oživljavanje pogubnih hegemonističkih ideja i pokušava da spoji kosovski mit i svetosavlje sa evropskim građanskim pravima. Ona je odraz neprevladanih trauma i nesuočavanja sa prošlošću.

Vlada Srbije ne naglašava da poštuje teritorijalni integritet država u okruženju, Ustav i zakone tih zemalja, njihovu kulturu, istoriju. Ne uvažava se činjenica da su Srbi, kao i drugi građani suverenih država, dužni da budu lojalni prema njima, da su se promijenile okolnosti u okruženju i da su nastale suverene države; da balkanske zemlje nastoje da stvore uslove za bolji život, civilizovan društveni dogovor novih generacija da žive u evropskoj civilizaciji, sa manje istorije, a više blagostanja i mira.

Ponovo su Srbi neravnopravni, ponovo srpski grobovi određuju srpsku teritoriju, ponovo podrška domovine. Previše su živa i bolna šecanja da takve poruke ne izazovu zebnju i odbojnost.

Pohod na Crnu Goru od strane sekularne Srbije u prvom ešalonu ima svještenstvo i monaštvo Srpske pravoslavne crkve, koje se finansira iz državnog budžeta, a ima „duhovnu misiju u Crnoj Gori u funkciji očuvanja nacionalnog /srpskog/ identiteta“. Na čemu počiva „misija“ Srpske pravoslavne crkve u Crnoj Gori ako ne na negiranju crnogorskog jezika, crnogorske istorije, crnogorske nacije, crnogorske crkve, ignorisanju crnogorske države i Ustava Crne Gore. U 21. vijeku se oslanjati na monaštvo, materijalno ga pomagati, štititi njegova „prava“ na otete manastire, crkve i zemljište, u najmanju ruku ne doprinosi porastu povjerenja u regionu i razvoju tolerantnih odnosa u multikonfesionalnoj Crnoj Gori.

Ofanziva na Crnu Goru i druge države u okruženju otpočinje uoči popisa u tim zemljama. Na djelu su pritisci kako bi rezultati popisa bili politički kapital za buduće manipulacije. To je nastojanje da se očuvaju rezultati politike Slobodana Miloševića i Amfilohija Radovića, pa se kreće u novu srbizaciju Crne Gore.

Konačno, strategija Vlade Republike Srbije prema iseljeništvu u dijelu koji se odnosi na Crnu Goru, po mišljenju Matice

crnogorske, predstavlja opasnu instrukciju za destabilizaciju Crne Gore i zahtijeva odlučno reagovanje crnogorskih vlasti u cilju zaštite građanske demokratije i ustavnog poretka Crne Gore.

Za Maticu crnogorsku
Branko Banjević, predsjednik

Podgorica, 04. mart 2011.

(Saopštenje Matice crnogorske)

* * *

Neprimjereno miješanje u unutrašnje stvari druge države

U posljednje vrijeme sve učestalije su poruke političkih funkcionera iz Beograda, upućene Srbima u Crnoj Gori, a mnoge od njih i izrečene u Crnoj Gori, da jedino učešćem u vlasti mogu popraviti svoj status. Takva instrukcija polazi od tvrdnje da su pripadnici srpskog nacionalnog korpusa ugroženi i diskriminirani u društvenom i političkom životu Crne Gore, što naposljetku vodi do usvajanja onih metoda političke borbe koji za cilj imaju vraćanje Crne Gore na put još jednog od srpskih entiteta. Te političke sugestije ne pozivaju srpsku zajednicu u Crnoj Gori da učvršćuje suverenitet države, bogati njen multinacionalni karakter, vlastitim doprinosom ubrza evroatlantske integracije, i u zajednici sa drugim narodima traži oblike svoje jednakosti, već ih nagovara da se kroz učešće u vlasti bore za dominaciju svojega jezika, crkve i pisma, kako bi postali „jednakiji od drugih“.

Matica crnogorska ocjenjuje takav nastup neprimjerenim miješanjem u unutrašnje stvari druge države, sa krajnjim ciljem koji nam je odavno poznat: da se izokola utiče na promjenu državno-pravne strukture Crne Gore kako je definisana Ustavom.

Crna Gora je građanska i sekularna država u kojoj ne postoje konstitutivni narodi kao ni državne religije, a vlast svoj legitimitet stiče na izborima, isključivo odlukom građana Crne Gore, a ne diktatom spolja. Narodi koji žive u Crnoj Gori, kao i njihovi politički predstavnici, niti su neiskusni, niti maloljetni, da ne bi znali kako svaka paternalistička intervencija sa strane narušava delikatan odnos naroda koji žive u Crnoj Gori i sudbinsku upućenost jednih na druge, zbog čega je, najzad, Crna Gora i definisana kao građanska država.

Zbog očiglednog neprihvatanja tih temeljnih principa na kojima počiva savremena Crna Gora, možemo samo sa žaljenjem konstatovati da promjena vlasti u Beogradu ne znači i promjenu odnosa prema Crnoj Gori. Očigledno je da su još uvijek u političkom optičaju vrijednosni sistemi iz prošlosti, koji u slučaju politike prema Crnoj Gori nikada ne gube na aktuelnosti.

Predšednik Matice crnogorske
Dragan Radulović

Podgorica, 07. februar 2014.

*(Reagovanje Matice crnogorske na poruke iz Beograda
upućene Srbima u Crnoj Gori)*

* * *

Crna Gora – sekularna država izložena klerikalizaciji

Da li je sekularna država kod nas nemoćna ustavna norma, bez uporišta u društvenoj realnosti? Čime je moguće objasniti izostanak značajnijeg javnoga i društvenog otpora sve učestalijim i grubljim intervencijama vjerskih poglavara u politički život Crne Gore? Kako smo dospjeli u situaciju da se visoki državni funkcioneri bave crkvenim temama, a vjerski

velikodostojnici bez ustezanja prihvataju učešće u partijskim pregovorima u vezi formiranja vlasti? Zbog čega politička vlast u ustavnonormativno sekularnoj državi sklapa nagodbe sa poglavarima različitih vjerskih zajednica koje u krajnjem vode ka urušavanju sekularizma i republikanizma? Da li se samo matricom dužničko-povjerilačkog odnosa može objasniti fenomen njihove sinergije? Da li se u crnogorskom društvu u dovoljnoj mjeri prepoznaje opasnost duboke klerikalizacije, i da li smo svjesni posljedica koje sobom donosi zahtijevano uvođenje vjeronauke u škole? Naposljetku, budući da sloboda vjeroispovijesti pretpostavlja temeljnu modernu slobodu savjesti, da li se u sve slabijoj sekularnoj državi Crnoj Gori lagano ugrožava građanska pozicija ateista, skeptika i agnostika? A time i evropska perspektiva crnogorske političke zajednice.

Dragan Radulović

predsjednik Matice crnogorske

Podgorica, 05. februara 2015.

(Konkurs Matice crnogorske za esej)

* * *

Zakon na temelju međunarodnog prava

Ohrabruje kvalitet objavljenog Nacrta Zakona o slobodi vjeroispovijesti, budući da se bazira na savremenim tekovinama međunarodnog prava, što istovremeno podrazumijeva njegovu usklađenost sa pravom EU, a čije norme korespondiraju sa Ustavom Crne Gore kada su u pitanju sloboda vjeroispovijesti i odvojenost poslova vjerskih zajednica od države, i obratno.

Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica iz 1977. godine de facto odgovara svim vjerskim zajednicama, jer im njegovi nedostaci omogućavaju finansijsku netransparentnost i otvaraju prostor da nekontrolisano raspolažu materijalnim dobrima i kulturnom baštinom Crne Gore. Rezultat takvog odnosa vjerskih zajednica prema spomenutim vrijednostima prepoznajemo u nenamjenskoj prodaji nepokretnosti, kao i u evidentnoj devastaciji sakralnih spomenika, čija je obnova obavljana mimo standarda struke i nadzora države. Tipičan primjer navedenog je Manastir Ostrog. Umjesto adekvatne reakcije državnih organa, jasnih stavova naučnih i stručnih institucija, u javnom diskursu se godinama provlače paušalne interpretacije o navodnom diskriminatornom odnosu države prema vjerskim zajednicama.

Koliko su uistinu ugrožene vjerske zajednice u Crnoj Gori u zadnjih četvrt vijeka najbolji su pokazatelji milionski iznosi donirani za izgradnju novih ili obnavljanje postojećih objekata, kao i hiperprodukcija vjerskih službenika, što jedino može ukazati na činjenicu da se radi o procvatu vjerskog biznisa u našem društvu. Svjedoci smo da su neke vjerske zajednice u proteklom periodu zloupotrebljavale zajamčenu autonomnost, što se najviše ogleda u njihovom aktivnom učešću u političkom životu, često upotrebljavajući govor mržnje u obrazlaganju tzv. vjerskih ubjeđenja, pri čemu najbrojnija vjerska zajednica otvoreno negira državni suverenitet Crne Gore i nacionalni identitet Crnogoraca bez ikakvih pravnih posljedica.

Zahtjevi za preispitivanjem Nacrta Zakona o slobodi vjeroispovijesti zbog navodne neustavnosti sračunati su na opstruiranje njegovog usvajanja.

Pomoću kvaziteoloških tumačenja pokušavaju se obesmisлити ključne odredbe ovog Nacrta Zakona da bi se zadržao ne samo monopol nad vjerskim životom, nego i brojni benefiti nastali kao proizvod deregulacije i inertnog pristupa organa državne

uprave, zbog čega se stiče utisak da se na pojedine vjerske zajednice ne primjenjuje pozitivno pravo Crne Gore, što jeste protivustavno, i upućuje na stav da je sekularna država izložena klerikalizaciji.

Odredbe nacrtu koje se tiču sticanja pravnog svojstva vjerske zajednice, vezivanje jurisdikcije vjerske zajednice za granice Crne Gore i uspostavljanje državne svojine nad vjerskim objektima i zemljištem u skladu sa stanjem do 1. decembra 1918. godine vraćaju potreban institucionalni kapacitet državi u uređenju i rješavanju brojnih problema u ovoj oblasti.

Vjerski radikalizam, koji je odavno prisutan u našem društvu, a u svijetu poprima zabrinjavajuće razmjere, predstavlja snažnu opomenu svim društvenim subjektima da se civilizacijska vrijednost sekularizma mora braniti pravnim sredstvima, zbog čega tražimo usvajanje Zakona o slobodi vjeroispovijesti po hitnom postupku, na jesenjem zasijedanju Skupštine Crne Gore.

Za Maticu crnogorsku
Dragan Radulović, predsjednik

Podgorica, 17. avgust 2015.

*(Saopštenje Matice crnogorske povodom javne rasprave o
Nacrtu zakona o slobodi vjeroispovijesti)*

Pokušaj destabilizacije države Crne Gore

Protesti jednog dijela opozicije u Podgorici, praćeni političkim primitivizmom i nasiljem, izrodili su se u antidržavnu manifestaciju. Siledžijstvo i nepoštovanje zakona i institucija se

nastoji prikazati kao demokratija. Teren je posljednjih mjeseci pripreman negativnom kampanjom protiv Nacrta zakona o slobodi vjeroispovijesti, u čemu je prednjačila Srpska pravoslavna crkva, da bi se radikalizovao u vrijeme sve izvjesnijeg prijema Crne Gore u NATO savez, sa ciljem da se ona zaustavi na tom putu.

Na sceni je model koji smo već ranije videli u Crnoj Gori: govor mržnje i zapaljiva retorika, četnička ikonografija, odioznost prema suverenoj Crnoj Gori, atmosfera linča... A sve što se zbiva ukazuje da nije riječ o spontanoj reakciji nezadovoljnih građana, nego o dirigovanom pokušaju destabilizacije države Crne Gore. Na tom poslu okupili su se raznorodni i po logici nespojivi subjekti: crkveni militanti, politički radikali, nevladine organizacije, mediji... Bez ijedne nove političke ideje ili konstruktivnog prijedloga, bez razumne alternative postojećoj vlasti, ukoliko kao alternativu ne prihvatimo paljenje sopstvene kuće i život na zgaristu.

Opravdano socijalno nezadovoljstvo crnogorskom vlašću ne smije biti alibi za uništenje države, te dvije stvari se uvijek moraju razlikovati. Vlast je obnovu državnosti dobrim dijelom razumjela kao priliku za svoje opstajanje, bez valjanih napora da se reformišu i osposobe institucije sistema, koje su, nažalost, trome i zastarjele, a često, i bez elementarnog profesionalizma, pa i patriotizma. Crnogorska vlast je sklona sklapanju trulih nagodbi sa onim političkim subjektima koji neprekidno rade na uništenju države Crne Gore. U prvom redu sa Srpskom pravoslavnom crkvom, koja je podstrekač aktuelnih antidržavnih zbivanja, a to čini uz jasno prepoznatljivu podršku centara moći, ne samo iz regiona.

Strateški odnosi velikih sila prelamaju se i preko Crne Gore, čine je posebno ranjivom u ovim turbulentim vremenima, što može proizvesti pogubne posljedice. Zbog toga je potrebna odlučnost vlasti u sprovođenju zakona i Ustava i dodatna

mudrost dobronamjernih i politički mislećih građana da sačuvaju mir i stabilnost naše domovine, jer u protivnom – i zgarište će nam biti nedostižan luksuz.

Matica crnogorska

Dragan Radulović, predsjednik

Podgorica, 20. oktobar 2015.

*(Saopštenje Matice crnogorske
povodom pokušaja destabilizacije države Crne Gore)*

Izbori kao svečani dan demokratske provjere volje naroda

Matica crnogorska se uvijek zalagala za suverenu, demokratsku i evropsku Crnu Goru i svoje kritičko sagledavanje stvarnosti javno iznosila pred crnogorske građane u zemlji i iseljeništvu, ne boreći se za bilo čije političke simpatije. To činimo i ovoga puta.

Predizborna kampanja dostiže kulminaciju. Dominira jezik mržnje i zapaljiva retorika u kojoj sukobljene strane ne biraju riječi da uvrijede i ocrne jedni druge. Prijeti se odmazdom i najavljuju obračuni. Prizivaju se duhovi takozvane AB revolucije i Podgoričke skupštine, zahtijeva se odustajanje od evro-atlantskih integracija. Na brutalan način angažovani su i protivnici izvan Crne Gore koje nijesmo imali prije deset godina.

Problemima bremenito ekonomsko i socijalno stanje stvara nezadovoljstvo građana. Samouvjerenost partije koja je dugo na vlasti, a koja je iznevjerila mnoga politička očekivanja i frustracija dijela opozicije, koja ignoriše postignute rezultate i

najavljuje radikalne zaokrete u spoljnoj politici države, stvorili su ambijent dramatičnog i atmosferu „sudnjeg dana“ u kojoj gospodari ostrašćenost, a gubi se iz vida ono što je u cijeloj stvari najbitnije.

Predstojećim parlamentarnim izborima, deset godina nakon obnove nezavisnosti i punog međunarodnog priznanja Crne Gore, vrlo je važno da svaki građanin, kao legitimni nosilac dijela suvereniteta, pristupi sa jednakom mudrošću i političkim promišljanjem kao što je učinio na referendumu 2006. godine. Njihov izbor će određujuće uticati na civilizacijsko opredjeljenje naše političke zajednice. A to zahtijeva da svi pažljivo razmisle o tome kojoj će političkoj opciji, stranci ili koaliciji povjeriti zemlju na upravljanje.

Crna Gora je malobrojna politička zajednica koja je s mukom i teško sticala vlastitu slobodu i pravo da samostalno odlučuje o svojoj budućnosti, zajednica koja počiva na delikatnoj ravnoteži između građana različitih nacija i na njihovoj međusobnoj toleranciji. Mir i stabilnost naše zajedničke domovine temeljna su pretpostavka prosperiteta svakog građanina. To je vrijednost koju nikakav politički avanturizam ne smije da ugrozi. Crna Gora je izašla iz turbulencija nedavne istorije i postala uvažavani član međunarodne zajednice, poštovan i dobar susjed, i ne smijemo dozvoliti da nas sređivanje unutrašnjih društvenih problema vrati u prošlost s kraja XX vijeka. Traumatično iskustvo gubitka suverenosti i mukotrpana nastojanja da se naša domovina ponovo upiše na mapu postojećih država svijeta, jasno opominju i čine nas posebno politički osjetljivim na sve pokušaje da se budućnost zajednice prepusti strankama i vođama koje su pokazale da ne njeguju nikakvu lojalnost prema Crnoj Gori.

Matica crnogorska vjeruje da je patriotski kapacitet crnogorskog društva narastao do mjere da može trezveno i demokratski napraviti izbor na korist Crne Gore.

Matica apeluje da 16. oktobar bude svečani dan demokratske provjere volje naroda poslije kojeg dolazi običan radni dan od koga počinje procedura predviđena zakonom za ustanovljenje legitimne vlasti do novih izbora.

Matica crnogorska

Dragan Radulović, predsjednik

Podgorica, 12. oktobar 2016.

(Apel Matice crnogorske građanima)

* * *

Upozorenje na razorno djelovanje SPC

Matica crnogorska se prema sekularnoj građanskoj Crnoj Gori, kao i prema Crnogorskoj i Srpskoj pravoslavnoj crkvi, nedvosmisleno odredila svojim Programom „Crna Gora na evropskom putu“. U skladu sa tim Matica crnogorska dvadesetpet godina upozorava crnogorsku javnost i vlast, na razorno političko djelovanje SPC u našoj državi.

Instalirana kao mesija i jatak srpskog šovinizma i dominacije, SPC se bavi ukidanjem i kompromitovanjem crnogorske države i crnogorskog identiteta. Ona se ponaša kao politički faktor, prkosi društvu, ignoriše zakone! Ona slijedi duh Podgoričke skupštine i ukaze regenta o ukidanju Crnogorske crkve, naroda i države! Ona razvija ideologiju četništva kao jedinstvenu anticrnogorsku matricu i predstavlja štab pete kolone velikosrpskog hegemonizma u Crnoj Gori.

Vlast je tolerisala takvo ponašanje saradnjom, nečinjenjem i ustezanjem da primijeni zakon. Poglavar SPC u Crnoj Gori je tako uspio da stvori državu u državi i da beskrupulozno sije laži o Crnogorcima i crnogorskoj kulturi.

Sad kad je vlast konačno odlučila da zakonski uredi status vjerskih zajednica, on organizuje puč na suverenu državu, politički trguje sa dijelom opozicionih partija, koje ostrašćeno pozivaju na građanski rat. Kulminaciju ove histerije predstavlja namjera da zloupotrijebi ćivot i mošti Svetog Vasilija Ostroškog, ali ne za slavu i milost Crne Gore, već za njen rastur i zlu krv. On kopa jamu iz 1918. koju je zauvijek zaravnala antifašistička oslobodilačka borba i referendum o nezavisnosti.

Država ima obavezu da štiti integritet i dostojanstvo Crne Gore svim zakonitim sredstvima, bez odstupanja i ustupanja. Zakon o slobodi vjeroispovijesti obezbjeđuje građanima punu vjersku slobodu, a državi vlasništvo nad objektima koji su dio njene istorije, kulture, svijesti o sebi, njenog suvereniteta i identiteta.

Za Maticu crnogorsku

Dragan Radulović, predsjednik

Podgorica, 18. decembar 2019.

(Saopštenje Matice crnogorske povodom najavljenih skupova SPC)